

SA Käsmu Meremuuseumi arengukava aastateks 2016-2020

SA Käsmu Meremuuseumi arengukava aastateks 2016-2020 koostamise eesmärk on luua eeldused tervikliku merenduskeskuse kujunemiseks. Muuseumi, kui keskse teabeasutuse arendamine ajaloolisel miljööväärtuslikul tuumikalal, hoides ja väärtustades kultuuri-, muinsus-, militaar- ja looduskaitse all olevat pärandit.

1) SA Käsmu Meremuuseum missioon

SA Käsmu Meremuuseum missioon on traditsioonilise eesti merekultuuri säilitamine, teadvustamine ja tutvustamine, hoides, täiendades ja kaasajastades muuseumi kogusid; arendades taristut, hallates meresõiduvahendeid ning edendades teadus- ja haridusalast koostööd.

2) SA Käsmu Meremuuseum visioon

on olla eriline merekultuurikompleks, milles on ühendatud muuseum kui mälu-, haridus- ja teadusasutus tihedas seoses vabaõhualal eksponeeritud eriajastutest pärineva muinsus, pärand- ja militaar kultuuriväärtustega.

3) Ajalooline taust

Sihtasutuse Käsmu Meremuuseum eelkäijaks on MTÜ Käsmu Meremuuseum, mis alustas tegevust 1993. aastal. Aastatel 1991 korraldati „Lainela“ puhkekülas Käsmu Külapäevade raames merendusteemaline väljapanekuid. Samal ajal tekkis Eesti Meremuuseumil idee luua Käsmu filiaal. Eesti Meremuuseumi soovitusel ja toetusel loodi 23.06.1993 MTÜ Käsmu Meremuuseum nõukogudeaegsesse piirivalvekordoni hoonesse, asukohaga Merekooli 1. Hoonete kompleks ja vabaõhuala on olnud üks terviklik merendusega seotud kompleks alates selle peahoone ehitamisest 1872.a., algul tsariaegse piirivalvekordonina, sel ajal käis laevaehitusplatsil ka laevaehitus. Peahoone on ehitanud parun Dellingshausen, tsaar Aleksander III tellimusel. Hoones asusid nii ametiruumid, kui ka randrüütlite eluruumid. 1918-1931 töötas kordonihoones Käsmu merekool. Peale merekooli sulgemist töötas kordon EW teenistuses piirivalve (töötas kuni 10 inimest, kes elasid hoones peredega). Peale II Maailmasõda kuni 1992.a sügiseni tegutsesid kordonis Nõukogude piirivalvurid, standart piirivalvekordoni isikkoosseis oli 52 piirivalvurit, kelle kasutusel olid hooned kinnistutel Merekooli 1 ja Merekooli 4. Merekooli 1 maja on muinsuskaitse all, on koostatud arhitektuuriajaloolised eritingimused 1997, viimistluskihtide uuring on tehtud 2007, kinnistu eritingimused on koostatud 2013. üks väheseid kivihooneid Käsmus, ehitatud Käsmu telliskivivabriku tellistest. Peamaja algset ruumide paigutust on raske aimata, kuna seda on korduvalt ümber korraldatud. 1992 sügisel nõukogude piirivalve lahkudes jäi maja lagunenu tühjaks, territooriumi ümbritses 2 m kõrgune müür, mis muuseumi algusaastail lammutati. Maja on käinud käest kätte - algul Võsu valla, siis Siseministeeriumi ja nüüd Kultuuriministeeriumi haldusalas. Muuseum on üürinud maja 1993 aastast. Käsmu Meremuuseumi asutamise ajal kuulus hoone vallale. Toetus

muuseumile oli olemas ka toonaselt valla- ja maavanemalt. Käsmu Meremuuseum on põlise käsmuka Aarne Vaigu erakollektsioonil (enam kui 75 000 säilikut) põhinev eramuuseum, mis on loodud Põhja-Eesti rannikuala merendusajaloo säilitamiseks ja tutvustamiseks. Toetudes Käsmu Merekooli, Käsmu laevaehitustraditsioonide, Käsmu purje- ja aurulaeva kapteni pärandi hoidmiseks ja tutvustamiseks. Muuseumi tegevuse prioriteetid seni on olnud töö lastega, haridusprogrammid ja lastelaagrid; laevaehitustraditsioonide elushoidmine; kollektsioonipõhine uurimuslik ajaloo-alane teadustöö, seminarid, koolitused; territooriumi ja hoonete rekonstrueerimine - peahoone, majakas, vaatetorn, sadamaala. Käsmu küla on ka pikaajalise traditsiooniga miljööväärne suvituskoht. 1840. aastatest tänapäevani on külas suvitanud tuhandeid kultuuritegelasi, kunstnikke, muusikuid, kirjanikke ja haritlasi Eestist ja välismaalt. Käsmu Meremuuseum on tõestanud ennast kogukonna ja piirkonna jaoks olulise turismimagnetina. Aastas külastab Käsmu Meremuuseumi üle 40 000 külastaja enam kui 60 riigist.

4) Olukorra kirjeldus

4.1. Juhatus ja nõukogu koosseis (2015)

2013. aastal loodi muuseumi tegevuse süsteemsemaks korraldamiseks, avatuse ning läbipaistvuse suurendamiseks Sihtasutus Käsmu Meremuuseum. Sihtasutuse seitsmeliikmelise nõukogu moodustavad Aarne Vaik (nõukogu esimees), Ott Sandrak, Vello Mäss, Rein Raud, Mari- Anne Heljas, Anti Puusepp ja Andrei Hvostov. Sihtasutuse juhatus on kaheliikmeline. Juhatusse kuuluvad Ann Vool ja Triin Saks.

4.2. Struktuuriüksused

4.2.1. Käsmu meremuuseum

Käsmu meremuuseum on tänaseni eramuuseum, mille kogu koosneb Aarne Vaigu (1942) kogutud esemetest (enam kui 75 000 säilikut). Käsmu meremuuseum asub 1993. aastast tsariaegses piirivalvekordoni hoones (ehitatud 1872, 1919–31 tegutses selles hoones Käsmu merekool) ja tutvustab legendaarse kapteniküla ja Põhja-Eesti rannikuala ajalugu. Muuseumi eksponaadid kajastavad merega seotud valdkondi: meresõitu, kalapüüki, salakaubavedu, aga ka merd kui looduse osa. Harulduste hulka kuuluvad Maidla muinasmõök (11. sajandist), Rootsi kuninga Karl XII tool, vanad merekaardid (vanimaid on 16. sajandist), temaatiline foto- ja postkaardikogu, Eesti Mereväe ja merepääste lipud, muinasesemete kollektsioon. Käsmu meremuuseumi museaale on eksponeeritud näitustel nii Eestis kui ka välismaal, neid on kasutatud rekvisiitidena teatris ning kinos. Muuseumi materjale on kasutatud teadustöös (I. Jets), kümnetes populaarteaduslikes filmides ja telesaadetes. Käsmu Meremuuseumis on ekspositsiooniruumides väljapanekud jaotatud teemade järgi.

Merendustuba kätkeb laevaehitustööriistu, navigatsiooniseadmeid, Käsmu laevakaptenite isiklike esemeid ja töövahendeid, kaarte, laevamudeleid ja esemeid ning detaile purjelaevadelt.

Kalandustuba sisaldab erinevaid kalapüügi vahendeid (ahingud, võrgud, rüsad, ujukid), rannakülale omaste tööriistade kollketsiooni, kilukarbi kollektsiooni, merelindude topiseid, ühestpuust nõusid, kalatraallaeva mudel 3,4 m pikk mõeldud õppe vahendiks.

Fuajees on Käsmu aurulaevade pildid, eesti ajalugu tutvustavad stendid, laeva peakompass, vanu kaarte, lipukollektsioon, suveniirilett, veebikaamera edastatav - aknast avanev vaba merevaade ja C. Bechsteini heas korras kontsert tiibklaver.

Infopunkt ja internetituba on ühendatud galerii funktsiooniga, kus on vaatamiseks ja ostmiseks välja pandud fotosid ja maale. Ruumis on pisi-paadimudelite kapp, kalaleva mudel 2,4 m pikk, koosolekulaud ja kohviasutamaat.

Kunstitoas on välja pandud püsieksponaatidena ajalooline haabjas (6,4 m), ankru põikpuu (XVII saj), raudankruid, laevavrakkide puidust tükke, mis on Käsnu randa uhutud (XVI saj) ja aerusid. Aknalaudadel on vana klaasi kollektsioon ning seintel on Arne Vaigu meremaalid. Ruumis vahetuvad erinevad kujutava kunsti näitused.

Kapteniproua tuba koosneb kahest ruumist, millest üks on magamistuba sinna sobituvate esemetega ning teine on elutuba, mis eksponeerib muu hulgas Arne Vaigu vanaema - Käsnu kapteniproua, kodust pärinevat restaureeritud mööbli komplekti.

Muuseumi lahutamatuks osaks on selle **köök**, kus on vanaaegsed toiduvalmistusega seotud tarbeesemed; vask-, puu-, ning klaasnõud ja keraamika.

Saalituba on biidermeier-stiilis mööbliga sisustatud kapteni salongituba, mille seintel on eksponeeritud osa maalikollektsioonist. 2015 renoveeritud saalituba avab maja vasakpoolse tiiva üheks tervikuks juba olemasolevate - palkoni, kapteniproua toa ja köögiga. Mitme otstarbega saalis on võimalik uurijatel ja muidu huvilistel tutvuda muuseumi säilikutega. Üritustest toimuvad saalitoas kammerkontsertid ja teemaõhtud kogukonnale. **Veranda** on mitme funktsiooniga seminariruum, mida täiendavad väliterrassid. Suurte klaasakendega veranda on ideaalne vana klaasi kollektsiooni eksponeerimiseks.

4.2.2. Käsnu tuletorni muuseum

Muinsuskaitse all olev Käsnu tuletorn ehk tulepaak ehitati 1892 aastal annetuste eest. See on üks kahest Eestis säilinud puust tuletornist. Tuletorn oli orientiiriks lahte sissesõitmisel, see ehitati Käsnu merekooli initsiatiivil, et sügisel, kui laevad koju tulid, oleks neil lihtsam oma kodusadamat leida. 2013 suvest on tuletorn avatud osana muuseumist. Tuletorn on muinsuskaitsemälestis ja ei tööta meremärgina. 1993 on Arne Vaigu initsiatiivil tuletorni ümber 5 m maismaapoolse tõmmatud, et takistada merepoolt kahjustatud kaldaservalt alla varisemist. Tuletorni on renoveeritud 1993, 2010 ja 2013.

4.2.3. Vaatetorn

Kaasajal vaatetornina aktiivses kasutuses olev, 1997.a ehitatud piirivalvetorn on militaarpärandina hoitud, metall-sõrestikkonstruktsioon rajatis, 15 meetrit kõrge. 1999 a. on üle vaadatud sõlmpunktid ja tehtud korrosioonitõrje. Vaatetornist avanev vaade Käsnu poolsaarele ja lahele on ainulaadne, küllastajate poolt hinnatud avaliku ala vaatamisväärsus.

4.2.4. Laevastik

Käsnu Meremuuseumi haldab kokku 12 laeva/paati – uhketest meresõidukõlbulikest alustest, kuni laste rannikusõidu künade ja kaldapaatideni. Kollektioon on komplekteeritud Arne Vaigu poolt, eesmärgiga alal hoida ajaloolised paaditüübid ja jagada Eesti meresõidukogemust. Laeva ja paadikollektsiooni lahutamatuks osaks on ka ajalooliste paadimootorite, majaka ja laevatulede kollektsioon, ei ole ruumipuuduse tõttu avalikusele eksponeeritud.

- 6. juunil 2010 toimus Viikingilaev Aimari veeskamine. Aimar ehitati Arne Vaigu eestvedamisel, Käsnu, Kaevu valgama laevahitusplatsil. Laeva ehitamisel oli eeskujuks Norrast Gokstadi kääbastest leitud viikingite fjordipaati. Kaheksa aeruga viikingilaev

“Aimar” on 9 m pikk, 2 m lai, masti kõrgus on 6 m ja raapuri 15m². Tööde juhataja oli laevaehitaja Anti Kreem, meeskonda kuulusid Aare Tani, Aarne Viljasaar, Aarne Vaik. Laev vajab sadamakohta ja talvehoidu.

- Vana ajalooline tõrvatud kaluripaak on 6 m pikk, 2 m lai, konserveeritud, heas säilivuses, vajab ekspositsioonipinda paadikuuris.
- Haabjas, pikkusega 6,4 m ehitatud Lääne-Eestis 20. sajandi alguses, ostetud 2011 aastal Saaremaalt, eksponeeritud muuseumimajas, kunstitoas.
- Haabjas ehitatud Käsmus, 1996. aastal, meistrid: Priit-Kalev Parts, Kaur Mäe, vajab ekspositsioonipinda paadikuuris.
- Harry Sanströmi 1996. aastal Kasispeal ehitatud ajaloolist tüüpi kaluri sõude- ja purjepaatpaat HSA-305 kuulub Käsmu Meremuuseumile 2009. aastast, 2013 restaureeritud meister Aarne Viljasaare poolt. Pikkus 5 m / Laius 1,8 m / Süvis 1,3 m / Kandejõud 1000 kg, merekõlbulik, kuid rariteetsuse tõttu on mõistlik sept-mai eksponeerida paadikuuris.
- Saaremaa tüüpi kaluripaak on ehitatud 1998, plastikuga katmine sai tehtud 2015 aasta algul. Üldpikkus 6 m / Laius 1,9 m / Kandejõud 600 kg S Süvis 0,35 m / Merekõlbulik, inimeste arv 5 / Mootori võimsus 14,7 kw. Vajab sadamakohta ja talvehoidu.
- Väikepurjekas Cumulus 164 (2 tk), paaditüüp on välja töötatud Eestis, Kalev Essensoni poolt. Cumulus 164 on hea rahvapaak, mis toimib nii purjeka, kui kaatrina. Ehitusaasta 2013 / Pikkus 5,05 m / Laius 2,03 m / Süvis 1,3 m / Mootori võimsus 29,8kw / Kandejõud 850 kg. Lastele purjetamisõppe purjekas. Vajab sadamakohta ja talvehoidu.
- Laste rannasõiduõppeks 2010 ehitatud күnad (2 tk) vajavad sadamakohta ja talvehoidu.
- Vene sõjaväe aerupaak on plastikpaak, mis restaureeriti 2013. aastal meister Aarne Viljasaare juhendamisel. Kasutusel abipaadina, alati rannal kättesaadav abi osutamiseks. Vajab sadamakohta aastaringelt.
- Lastele mõeldud prototüüp-purjekas „Käsmu I“ on arendusjärgus (meister Aarne Viljasaar). Vajab prototüübi arendamiseks kohta laevaehitusplatsil.
- Must kaldapaak on nõukogude ajal ehitatud Peipsi tüüpi kalapaak. On plaanis renoveerida.
- Valge kaldapaak on endine päästepaak, mis sai korda tehtud 2010 aastal. Vajab asendi ja asukoha korrigeerimist.

4.2.5. Nõukogudeaegsed ehitised

- 4.2.5.1. Lehtla, metallist aluskonstruksiooniga on ehitatud 1969. aastal. 1997 on saanud Käsmu tüüpi ajaloolised veranda-aknad. Kasutusel varjualusena õuealal WiFi kasutajate ja pikniku pidajatel, ümmarguse laua ja 12 istekohaga.
- 4.2.5.2. 1974.a ehitatud abihooned on saun-garaaž ja laohoone on kasutuses merendustarvikute hoiustamiseks ja laevaehitus töökojana. Hooned vajavad remonti. Tulevikus on plaan selles kompleksis leida võimalus ka paadimootorite, majaka tulede ja laeva laternate kollektsiooni eksponeerimiseks.
- 4.2.5.3. Väliköök, puukuur ja abihoone on 2014 saanud terviklikuma välisilme (puitpindade immutamine kaitse eesmärgil). Hooajal igapäevaselt kasutusel.
- 4.2.5.4. Endine juurviljahoidla on ehitatud 1974.a, mis ohu korral oli mõeldud ka varjendiks. Hoone on rekonstrueeritud 1997. aastal ja kasutusel kelder-laona. 2010-2013 on uuendatud keldri põrand ja riiulid.

- 4.2.5.5. Maa-alune metallist tsiviilkaitse varjend ohvitseridele, peamajast lääne suunas, on plaanis tulevikus tsiviilkaitsealase objektina külastajatele vaatamiseks avada.
- 4.2.5.6. Pargiskulptuur „Tähnihirv“ on piirivalvurite poolt 1976 Võsult toodud ja paigaldatud Käsmu, 1999 on skulptuur restaureeritud. 2013 paigaldati kivile mälestustahvlid Kaevu Valgama laevaehitusplatsil ehitatud laevade mälestuseks.
- 4.2.5.7. Haruldane nõukogude piirivalve jälje- õppeplats, mis on õueala huvipakkuvam vaatamine välituristidele. Tegu on betooni valatud loomade ja inimese jalajäljenditega. Plats asub mälestuskivi vastas üle tee. Vajab korrastamist ja kaitset.
- 4.2.5.7. Kordonihooone esine rivistusväljak on peamaja ees olev plats, millel on eksponeeritud 300 aasta vanune ankur, hulk meremärke, poisid, miinikestasid.

4.2.6. Slipp, sadamasild, lautrikohad ja laevaehitusplats

Muuseumi lahutamatu osa on tuletornimäe all olev muuseumi ja paadiomanike initsiatiivil loodud väike sadam. Suvel mahutab see üle 20 paadi. Sadama slipp on üks väheseid kohalikke veeskamise kohti. Slipp e. veeskamiskoht on Vihula valla omand. Sadamas seisab muuseumi uhkus – kohapeal ehitatud viikingilaev „Aimar“. Praeguse sadamaala näol on tegu Käsmule tähtsa ajaloolise laevaehitusplatsi ja laeva veeskamis kohaga, mis on ajalooliselt olnud kordonialaga ühtne tervik. See laevaehitusplats on ainuke Lahemaa 100 laevaehitusplatsist, mis tänaseni alates 1993 iga-aastaselt tegev. Niinimetatud „Kaevu valgmas“ on ehitatud palju laevu, nimeliselt on neist teada 2-mastilised purjelaevad “Toudar” 1880/92 “Polaris”1899, “Edmund” 1900, “Adina” 1901. 2013 sai Käsmule ajalooline laevaehitusplats tähistatud mälestustahvlitega mälestuskivil, seda Käsmu Meremuuseumi initsiatiivil.

Lautrikohad slipist paremal on väiksemate kaluripaate kaldale tõmbamiseks. Vasakpoolne kivimuuli osa on hetkel nigelas seisus, laseb tormilaine sadamaalale sisse ja MTÜ Käsmu Majaka Sadam initsiatiivil rajatud ebaseaduslikud rajatised silla näol on ohtlikud ja tuleks lammutada. Keskkonnaameti kinnitusel saaks ametkondlikult kooskõlastatud ehitusprojekti alusel renoveerida kivimuul ja kindlustada tuletorni põhjakallast, mida meri aastaringselt lõhub. Oluline on muuseumi laevade turvalise eksponeerimis ja kasutus võimaluse tagamine sadama akvatooriumis suvisel hooajal 20.06-20.09.

4.2.7. Koobas-suitsusaun ja 19. sajandi lõpu kuni 1930ndate ranna-ala miljö

Viikingiprogrammi raames rajatud koobas-suitsusaun on Eesti alal levinud vanima saunatüübi eeskujul, korrastatud 2014 aastal. Kolle uuesti laotud ja katus vahetatud ja tõrvatud. 2013 räämepüügi koolituspäeval taastati 19.saj ranna-ala miljöösse kuuluvad võrgukuivatus vabbed. Traditsioonilise rannamiljö taastamiseks on 1997 likvideeritud nõukogudeaegne 2 m kõrgune tellistest müür. Tuginedes Lahemaa Kaitsekorralduskavale ja koostöös paadiehitajate ja TÜ Viljandi Kultuuriakadeemiaga on alal plaan taastada 19. saj. miljö lautrikohade, paadivinnade, paadisilla, ujumismaja ja paadikuuriga. Paadikuuris oleks võimalik eksponeerida ajaloolisi paate ja kalandus ekspositsiooni. Ajalooliselt olid lautrid ja paadisillad ajutised ehitised, mis igal kevadel peale jääminekut korrastati algavaks hooajaks.

4.2.8. Kogud

Käsmu Meremuuseumi kollektsoon koosneb Arne Vaigu erakogust (üle 75 000 säiliku) ja muuseumile kingitud esemetest ja SA Käsmu Meremuuseumi poolt ostetud esemetest (osa mööblist ja paatidest). Kollektsoon jaguneb kategooriatesse: kalandus, merendus,

ujuvvahendid, laevamudelid, lipud, mööbel, fotoarhiiv, raamatud, dokumendid, kunst, kilukarbid, klaas, aurumasinad, mootorid, muinasesemete kollektsioon. Käsmu Meremuuseumi kogud on uurijatele avatud. Käimas on kogu digitaliseerimine ja avaldamine kodulehel. Kogude põhjal on tehtud uurimusi ja teadustöid.

4.3. Tegevusvaldkonnad

4.3.1. Teadus

Käsmu Meremuuseumialgusaastatest peale on kindel koht olnud teadustööl. Muuseumi Toimetised on ilmunud aastast 1996. Esimesed kuus numbrit ilmusid maaparandusteadlase ja kodu-uurija Anto Juske initsiatiivil. Käsmus korraldatud mereseminaride huvitavamad ettekanded on kogutud Toimetisse nr 7 ja nr 8 on Käsmu merendusteema ulatuslik kokkuvõte Käsmu kaptenitest, purje ja aurulaevadest. Toimetised nr 8 jaoks tehtud uurimustöö tegijad olid koduloouurija Erik Kaarend ja kaastöid tegi kapten Jüri Vendla. 2014 aasta sai E. Kaarend tehtu eest Vihula valla elutöö preemia.

Toimetised uurimisteemade kaupa. Autorite kollektiiv on olnud lai. Enam on tekste A. Juske ja A. Vaik sulest.

Nr 1 Käsmu merenduse ajalugu. Ilmunud 1996.

Nr 2 Ahto Walter. Ilmunud 1997.

Nr 3 Jüri Vilms. Ilmunud 1998.

Nr 4 Oskar Tiidemann 125. Ilmunud 1999.

Nr 5 Käsmu suvitajad. Ilmunud 2000.

Nr 6 Johannes Santpak 100. Ilmunud 2001.

Nr 7 Teadlaste ettekanded Käsmus. Ilmunud 2008.

Nr 8 Käsmu kaptenid, Käsmu Merekooll ja Käsmu laevad. Ilmunud 2013. Teine täiendatud trükk ilmus 2014.

Käsmu Meremuuseum on alustanud tööd kogude digitaliseerimiseks ja kirjeldamiseks, mis võimaldab tutvustada kollektsiooni kodulehekülje kaudu laiemale uurijate ringile. Kogude eksponeerimisel ja tutvustamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimlusi rakendades on peamiseks eestvedajaiks IT spetsialist Tiit Lepik ja SA Käsmu Meremuuseum nõukogu esimees Arne Vaik ja juhatuse liige Triin Saks. Käsmu küla ajaloolise näo on kujundanud siit pärit laevaehitajad ja kaptenid. Merendusajaloo, pärimuse ja arheoloogiliste juhuleidude uurimine on teadusteemade prioriteete. Selles ettevõtmises on asendamatuks infoallikaks kohalik koduloouurija Erik Kaarend. Paljud merendusajaloo teemalised uurimused muuseumi kogu materjali kasutades on kirjutanud Jüri Vendla. Käsmu Meremuuseumi muinasleidude kogu kasutades on Indrek Jets kirjutanud doktoritöö Lahingu maod. Skandinaavia 9.–11. sajandi kunstistiilid Eesti arheoloogilistel leidudel (2013). Doktoritöö on kättesaadav TLÜ Akadeemilise Raamatukogu repositooriumis E-Ait: <http://e-ait.tlulib.ee/333/>. Indrek Jets on kirjeldamas digiteeritud arheoloogiliste juhuleidude kogu Lääne-Virumaalt, mis pannakse kodulehele vaatamiseks välja. Koostööna Peterburi K. May kool muuseumi avalike suhete juhataja Murat Alijeviga on andnud põhjaliku uurimusliku ülevaate artikli vene purjetajast Nikolai Vekshinist. Oleme M. Alijevi abiga saanud Venemaa riiklikust arhiivist koopiaid, Käsmu Merekooli ja Eesti merendusajaloo kohta. Eesti teadlased tegid 2015 suvel muuseumi palvel puidudateeringud (kalibratsioonid radiosüsiniku aastatest) Käsmu küla Rootsi laevale (1663 a) ja Käsmu küla sadamasild Sepa ninakses (1557 a). Koostöö on sisukalt sujunud ka

Eesti ülikoolidega. Käsmu Meremuuseumi kollektiooni kasutanud oma uurimus ja teadustöodes nii õpilased kui üliõpilased. Käsmu Meremuuseumi kogud on avatud kõigile huvilistele ning tänu kaasaegsete uurimiskeskondade arengule kergesti ligipääsetavad. Kollektiooni esemeid on laenanud mitmed muuseumid oma teemanäituste koostamiseks.

4.3.2. Haridus

Muuseumi prioriteediks on töö laste ja noortega. Koolivaheaegadel pakub muuseum lasteprogramme: „Viikingiprogramm“, „Kapteniküla programm“, „Päev Aleksei Turovskiga“ ja „Mereökoloogia programm“. Toimuvad orienteerumis-õppe matkad ja päevased pastla meisterdamise kursused. Pastlakursus on saanud 2015 „EHE“ märgise tunnustuse. Igal suvel alates 1995. aastast on toimunud laste purjelaagrid „Optimistid“ L. Ervini juhendamisel. Kaluri- ja purjelaager „Noor Kalur“ toimub alates 2011 aastast ja on väga populaarne tänu oma mitmekesisele programmile: merebioloogia uurimisel on abiks digiluubid ja LCD mikroskoobid; kaluriõppe programmis on erinevad merel ja järvel kasutatavad kalapüügi viisid, aerutamis – ja purjetamisõpe, merepääste ja ohutuse õpe, samuti püütud kala käitlemine ja toiduvalmistamine. Laager toimub neljas vahetuses. Eriti populaarne on laager kogukonnas ja Võsu kooli laste hulgas. Juhendajateks V. Sirkel, K. Essenson, A. Vaik. Looduse Omnibussiga koostöös panustab Käsmu Meremuuseum täiskasvanuharidusse elukestva õppe põhimõtteid järgides. Iga-aastased seminarid täiskasvanuile on ülipopulaarsed. 2010 ja 2011 on Käsmu Merekooli egiidi all läbi viidud väikelaevajuhtide kursused, kus laevajuhi paberid on saanud 20 kohalikku meremeest. Täiendõppena pakutakse meresõidupraktikat väikelaevajuhtide kursuse läbinutele. Õuesõppe programmide raames toimuvad laste ja noorte meresõidud ning meeskonnatöö koolitused. Käsmu Meremuuseum koostöös MTÜ Käsmu Lahe Kalur korraldab traditsioonilise kalapüügi koolituspäevaid kohalikele. Tehtud on jääaluse räimepüügi-, kevadise- ja suvise võrkudega kalapüügi koolituspäevad. Selle programmi raames on oluline koostöö erinevate põlvkondade vahel kooliõpilastest pensionärideni, vanemad koos lastega. Koostöös Keskkonnaameti ja KIKiga toimuvad igaaastased seminarid ja koolitused. Eriti populaarne on laevaehitus praktikumid ja õppepäevad. Muuseumi peahoone baasil tehtud restaureerimisalased koolitused, lubikrohvimistööde, mööbli ja akende restaureerimise koolitussarjad. Õppeprogrammis on randlase traditsioonilised tegevused nt kalavõrguvõrgupunumis koolitused, punuaia meisterdamine, köietegemise, sepatöö ja keraamika alased koolitused. Taolised käelise tegevuse õpitoad on tegusad ka viikingipäevade ja folgi ürituste raames.

4.3.3. Turism.

Käsmu Meremuuseum on rahvusvaheliselt tuntud turismimagnet Lahemaa Rahvuspargis. Muuseumi külastab aastas üle 40 tuhande külalise enam kui 60 riigist. Peale muuseumi ja tuletorni on turismiobjektina kuulus põhjarannal olev suur kivi, mille otsa saab ronida, viikingiplats oma suitsusauna ja lõkkeplatsiga ning maitstva kuumsuitsulõhega. Küllastajatele on põnev ja elevusttekitav 15 m kõrguse piirivalve vaatlustorni ronimine, millest avaneb erakordne vaade külale ja merele. 2010 tunnustati Käsmu Meremuuseumi Põhja-Eesti turismisündmuse vääriliseks viikingilaev AIMAR ehitamine eest. Kümned tuhanded turistid said laevaehitusele kaasaelada 2009-2010, veeskamisel osales üle 2000 pealtvaataja. Käsmust startivad hülge- ja kotkavaatlus laevaretked erinevate alustega koguvad populaarsust. Viimastel aastatel on tihenunud Käsmu Meremuuseumi koostöö Lahemaa Rahvuspargiga

tutvustamaks piirkonna vaatamisväärsusi. Välja on antud Käsnu kultuurilooline stend, kaart ja voldik; Lahemaa kultuurilooline kaart ja voldik. Käsnu külas on koostatud Käsnu merekooli ja Sepa talu infotahvlid. Ühiselt koostati ja kujundati näitus „Lahedad asjad Lahemaal“ (2011/2012). 2012. aastal valmis ühistööna rändnäitus „Väärtuslik Lahemaa 40“. 2014 osalesime Lahemaa Rahvusparki tutvustava ekspositsiooni väljatöötamisel Lahemaa Palmse infopunktis. Lahemaa külaliste võõrustamisel ja Käsnu vaatamisväärsuste laiemale huviliste ringile tutvustamisel on püsivateks koostööpartneriteks kujunenud turismifirmad Tallinn Traveller, Estonian Experiens, DMC Eesti, Hansaturism ning Rattareisid OÜ. Neile kes ise kohale tulla ei saa, on võimalus Käsnu lahe vaadet ööpäevaringselt imetleda muuseumi veebikaamera vahendusel. Käsnu ja siinse Meremuuseumi unikaalsusest on osa saanud nii Prantsuse, Saksa, Soome kui Moskva telekanalite vaatajad. Arne Vaigu loodud Käsnu Meremuuseumil on oma kindel koht kõigis Eestit tutvustavates välismaistes reisiuhtides. Tuntust turismiobjektina on lisandunud muuseumi naabruses olev looduskaitsealune Lemeti kivi ja teised suured rändrahnud, Käsnu loodus-matkarajad. Paiknemine Natuura 2000 alal on populaarsust lisanud ka loodusturistide eriti linnuvaatlejate hulgas. 2015 on Käsnu kapteniküla toodud Business Insider nimekirjas, kui Euroopa 16. avastamist vääri paiga hulgas.

4.3.4. Paadiehitus

Muuseumi laevaehitusplats on ainus Lahemaa 100-st laevaehitusplatsist, mis siiani aktiivselt kasutusel. Käsnu Meremuuseumi eesmärk hoida elus ajaloolist Eesti merekultuuri, hõlmab ka traditsioonilist laeva- ja paadiehitust. Muuseumi eesmärk on paadiehituse oskuste säilitamine kogemusõppe kaudu. Selleks, et äratada traditsioonilise paadiehituse vastu huvi kooliõpilaste seas, on Käsnu Meremuuseum alustanud koostööd Eesti Tööõpetajate Seltsiga, et töötada välja „Optimist“ tüüpi purjepaadiehituse programm kooli tööõpetuse tunni jaoks. Paadiehituse oskuste säilitamisel teeb Käsnu Meremuuseum koostööd ka Eesti Meremuuseumi, Marstali Meremuuseumi, Stralsundi Meremuuseumi, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia rahvusliku ehituse osakonna ja Lahemaa Mereklubiga. Suveti, kui muuseumi egiidi all ehitatakse või restaureeritakse mõnd järjekordset alust on huvilistel alati võimalus avatud ehitusplatsil tehtavaid töid oma silmaga jälgida ja käega katsuda. Laevaehitus on enam aktiivset huvi äratav tegevusvaldkond õuealal. Suur huvi töövõtete, töövahendite ja materjalide vastu on nii eesti- kui välituristidel. Laevaehituse järjepidevus on muuseumile oluliseim tegevusõpe õuealal. Paadiehituse tööpõld on lai, eesmärgiks on enam kui 20 Põhja-Eesti rannasõidupurjeka tüübi ehitus, Soome Saaristo muuseumi kogude põhjal. Paadiehitus vajab ehitusplatsi väljaehitamist ja praegu kasutusel olevate abihoonete põhjalikku remonti.

4.3.5. Vabaõhuala traditsioonilised üritused ja koostöö kogukonnaga

Ligi kakskümmend aastat on Käsnu Meremuuseum olnud kohaliku külaelu südameks. Muuseumi vabaõhu ala on merd armastava kohaliku ja külalise meelis jalutuspaik. Siit eemal olles saab kaunist merevaadet veebikaamera vahendusel jälgida. Meremuuseumi ümbrus ja ruumid pakuvad mitmekülgeid võimalusi traditsiooniliste ürituste läbiviimiseks ning erinevateks kohtumisteks. Muuseum on korraldanud purjeregatti Tallinn-Käsnu (2011).

Muuseumi initsiatiivil on kuuel korral toimunud rahvusvahelised Viikingipäevad Käsmus. Meremuuseumi osalusel algatati muusikaüritus Viru Folk, mis nüüdseks on toimunud juba kaheksa korda ning selle ajaga kasvanud massiürituseks. Kolmepäevane festival annab külakogukonnale arvestatava võimaluse tulu teenimiseks ja oma küla tutvustamiseks. Õnnestumiseks võib lugeda ka Viru Folgi juunikuise tütarürituse – Kaunid Käsmu Kevadkontserdid. Suveti üsna mere piirile kerkiva Merelava ette toovad publiku erinevad suveetendused ja muud kultuuriüritused. Tuntumad näidendid olid „Südamete murdmise maja“(40 etendust) ja „KonTiki“, mõlema etenduse õnnestumisele mõjus tunnustatud miljöö. Seda, et rahvas leiab tee Käsmu Meremuuseumi juurde näitab ka statistika, publikule on kehtestatud piir, Merelava mahutab korraga 3000 inimest. Muuseum korraldab igal aastal üritusi ka spetsiifilisemate huvidega külalistele. Nišiüritusteks võib kindlasti pidada Merepäeva, Teaduskooli ja mitmeid seminare, mille teemadeks näiteks restaureerimine, arheoloogia, rannaelustiili tutvustamine, kalapüügi meetodid jms. Muuseumi territoorium ja ruumid on alati avatud ka külakogukonna liikmetele, nii püsielanikele kui suvitajaile. Muuseum oma parajalt avarate ruumidega pakub võimalusi töiste koosolekute aga ka tähtpäevade pidamiseks. Käsmu Meremuuseumis asub kohalik info- ja internetipunkt. Alati on muuseumis müügil küla käsitröö meistrite valmistatud suveniirid. Talvel on muuseumi soojad ruumid sobivad küla kangakudujate käärimis töötoale aga ka kiriku laulukoorile, kes käib fuajees kokkulaulu harjutamas. Tihe koostöö aastaringiselt on MTÜ Käsmu Lahe Kaluriga, püügimeetodite õppepäevade ekorraldamisel. Seminaride korraldamine on pigem talvine ettevõtmine, siis on Käsmus majutada lihtsam.

4.4. Saavutused

Käsmu Meremuuseum ja selle asutaja ning eestvedaja Aarne Vaik on muuseumi enam kui kahekümne tegevusaasta kestel pälvinud mitmeid autasusid ning tunnustust:

- Eesti kultuurkapitali Lääne-Virumaa kultuuripreemia „Maa Sool“ omistati Aarne Vaigule 2000 aastal;
- Teenete eest Eesti piirivalves pälvis Aarne Vaik 2002. aastal autasu „Piirikotkas“;
- 2007 Külastas eravisiidiga Käsmu Meremuuseumi Soome president T. Halonen;
- Käsmu Meremuuseumi algatusena sündinud Viru Folk on Lääne-Virumaa kultuuripärl 2009;
- 2010 tõi tunnustuse nii Lääne - Viru maakonna, kui Põhja - Eesti parimaks turismiteoks tunnistatud viikingilaeva Aimar ehitus;
- 2010 toimus Monaco prints Alberti külaskäik Käsmu Meremuuseumi.
- 2011 on Eesti Vabariigi President autasustanud Aarne Vaiku Valge Tähe ordeni V järguga;
- 2012 tuli tunnustus Kultuuripärandi hoidmise eest Euroopa Rohevöös (Green Belt).
- 2014 omistati Käsmu koduloo-uurijale Eerik Kaarendile Vihula valla elutöö preemia, Käsmu küla kaptenite, KLO aurulaevade ja Käsmu purjelaevade andmebaaside koostamis eest.
- 2015 asutatud Käsmu Meremuuseumi sõpruskonda astus üle 650 sõbra, kes nõustusid kas jõu või nõuga muuseumi edasise tegevusse panustama.
- 2015 nimetati Business Insider nimekirjas Käsmu kapteniküla koos muuseumiga, üheks Euroopa kuueteistkümnest seni avastamata kohaks.
- 2015 Külastas Käsmu Meremuuseumi Eesti vabariigi kultuuriminister Indrek Saar.
- 2015 aastal on külatajate arv kasvas üle 40 tuhande, enam kui 60 riigist.

4.5. Inimesed

Kuna Käsmu Meremuuseum on eramuuseum, millel puudub riiklik majanduslik tugi on muuseumi kõige väärtuslikumaks varaks pühendunud ja missioonitundelised inimesed:

- Aarne Vaik on Käsmu Meremuuseumi asutaja, eestvedaja ja kogude omanik, peremees;
- Muuseumi nõukogu koosseisus Mari-Anne Heljas, Ott Sandrak, Vello Mäss, Rein Raud, Andrei Hvostov, Anti Puusepp, Aarne Vaik (nõukogu esimees);
- Triin Saks on SA Käsmu Meremuuseum juhatuse liige, kogude süstematiseerija ja digitaliseerija, perenaine;
- Ann Vool on SA Käsmu Meremuuseum juhatuse liige, perenaine (emapuhkusel);
- Tiit Lepik on visionäär, ideede genereerija, IT spetsialist ja kodulehe haldur;
- Erik Kaarend on Käsmu kodulooürija, suulise pärandi jagaja;
- Virko Sirkel on laste- ja kalurilaagrite juhendaja, giid, metsa- ja orienteerumismatkade korraldaja, kutseline kalur;
- Adam Cullen on tõlkija, muuseumi ingliskeelse näo looja.
- Arne Viljasaar on puulaeva ehitusmeister;
- Anti Kreem on laevaehitusmeister ja litsentseeritud puulaevaehitaja, koolitaja, traditsioonilise meresõidu ja laevaehituse propageerija;
- Nimrad Kütt on metallitööde ja laevamootorite hooldaja, elektritööde nõustaja;
- Peeter Peetsalu on merendusajaloolane, merenduspärimuse ja -terminoloogia spetsialist;
- Toomas Tuul on fotograaf, foto ja esemelise kogu digitaliseerija;
- Vallo Mangust on antikvaar ja restaureerija;
- Külli Rego on restaureerija konsultant, abikäsi;
- Titus Martin on restaureerija konsultant, abikäsi;
- Ain Mäesalu on arheoloogia konsultant;
- Enn Kaup on puidudateeringute konsultant;
- Artur Grönström on filminud olulisi kontserte, kohtumisi ja seminare.
- Omar Neiland on aitanud korraldada Käsmu ilmajaama ja kaamerate tööd;
- Ivo Kivinurk on muuseumialal oleva WiFi hooldaja;
- Lembo Pikamäe on loonud sidemed piirkonna kalandushuvilistega, edendab kohalikku kalurielu;
- Indrek Jets on Viikingilaeva käilakuju autor, teostaja, viikingi ornamentika spetsialist, digitaliseeritud arheoloogia kollektsiooni kirjeldaja.
- 2015 loodud Muuseumi sõpruskonda on astunud üle 650 inimese, kes oma tegevuse või materiaalse abiga on toetanud.

Kõik nimetatud inimesed on oma tööd, aega ja teadmisi panustanud Käsmu Meremuuseumi arengusse missioonitundest ja soovist aidata kaasa muuseumi eesmärkide elluviimisele.

4.6. Partnerid

Kuna Käsmu Meremuuseumi missioon ja eesmärgid hõlmavad väga laia ja mitmekesist tegevusvaldkonda, siis on möödapääsmatu teha koostööd erinevate partnerorganisatsioonidega

• Eesti Meremuuseum	• K. May Koolimuuseum
• Rannarahva muuseum	(St.Peterburg)
• Marstali Meremuuseum (Taani)	• Vellamo Merenduskeskus
• Stralsundi Meremuuseum (Saksamaa)	(Soome)

- Kolga muuseum
- Ilumäe koduloomuuseum
- Lobi muuseum
- Kaarli Talumuuseum
- Keskkonnaamet
- Kultuuriministeerium
- Tartu Ülikooli
- Tallinna Ülikool
- TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia
- Looduse Omnibuss
- Loodusring
- Lodjaselts
- Sagadi külastuskeskus
- Käsmu Lahe Kalur
- Eesti Tuletorniselts
- Eesti Ajalooliste Laevade Selts
- Virumaa Rannakalurite Selts
- Tallinn Traveller
- Estonian Experiens
- DMC Eesti
- Hansaturism
- Rattareisid
- Eru lahe Rannarahva Selts
- Lahemaa Mereklubi
- Juminda Poolsaare Selts
- AS EAF

4.7. Traditsioonid

Käsmu Meremuuseum on alati avatud muuseum, mida saab külastada ööpäevaringselt. See on võimalik, kuna muuseumi peremees ja perenaine elavad samas hoones. Muuseumis on alati elanud iiri-setterid, praegu on õed (s.15.03.2012) Puna ja Roosa külastajate lemmikud. Muuseumil on üle kahekümne tegevusaasta jooksul kujunenud mitmeid traditsioone, nt. igal aastal 6. juunil toimub suvehooaja sümbolse avaüritusena viikingilaev Aimari kevadistele tõrvamistöõdele järgnev veeskamine. Juunis toovad Käsmu Kaunid Kontserdid üle 10 000 kontserdikülastaja Käsmu. Muuseumi õuealal tehtav küla jaanituli toob kokku püsielanikud ja hulganisti Käsmu suvitajaid. Traditsioonilised on muuseumis toimuvad klassika muusika kontserdid (klaveril: S. Kullerkupp, M.,S. Tarnorutski, M., V. Felitsiant, E. Saar). Muuseumi juures toimuvad avalikud ja harivad loengud, seminarid, raamatuesitlused. Muuseumiala on ViruFolgi päevadel festivali külastaja päralt, toimuvad näitused, kontserdid ja ettekanded. Augusti viimane laupäev on vabatahtlike pillimeeste helide saatel toimuv muinastulede öö. Muinastulede öö on muusika ja tulederohke, nii kogu Lahemaa rannaküladealal. Koostöös teaduskooliga (Tiit Kändleri eestvedamisel) korraldatakse aastaid, augusti lõpus, kolmepäevane teemapõhine teadus seminar (100 osalejat). Head Traditsiooniks on, et talvel laenutab muuseum soovijatele soome kelke, suvel jalgrattaid. Traditsiooniks on suvised viikingilaevasõidud ja laste kalurilaager. Samuti võetakse pidulikult ja rahvarohkelt vastu uus aasta ning toimuvad lipu heiskamised Eesti riigi tähtpäevadel. Traditsiooniks on muutumas muuseumikogus olevate meremeeste mälestuste ja päevikute ettelugemised. Traditsioonide hulgas on muuseumikülastajatele pakutav majakook ja kuumsuitsulõhe. Traditsioon on Arne Vaigu aastalõpu sõnavõtt, mis tegusa aasta kokku võtab ja muuseumi sõpruskonnale läkitab. Muuseum on Käsmu traditsioonide hoidja. Kinnistunud on arusaam, et siin on alati midagi avastada.

4.8. Info- ja Kommunikatsiooni tehnoloogiavahendite hetkeolukorra kirjeldus

SA Käsmu Meremuuseumi missioon nõuab pidevat nõ „pildil olekut“ ja seega tänapäevaste info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite kaasamist oma tegevusse. Muuseumil on pidevalt arenev kodulehekül, mille kaudu saavad järjest enam ka laiemale avalikkusele kättesaadavaks muuseumi kogud, pidevalt täieneb digitaalne esemelise kogu, foto- ning videoarhiiv. 24/7 saab veebikaamera vahendusel jälgida vaadet Käsmu lahele ning jälgitavad on ka muuseumi territooriumil toimuvad üritused. Turvalisust kindlustab 5videovalve kaamerat. Sadama ja laevaehitusplatsi alal on 2 kaamerat,

majas on 3 kaamerat, mis salvestavad nii põhja-ja lõunafassaadi kui sisevaateid. Muuseumi territooriumil levib WiFi, internetipunktis on avalikus kasutuses PC arvuti. Kasutada on ka oma õppeklassi tehnika (projektor, laptop, ekraan, helipult, mikrofoni). Kodulehelt jälgitav ja ilm.ee kaudu edastatav muuseumi ilmajaamainfo on huviga jälgitav, eriti tuul ja veetemperatuur. Käsil on muuseumihoonesse paigaldatava kogu hoonet hõlmava automaatse tulekahjusignalisatsioonisüsteemi väljaarendamine. Muuseum on varustatud professionaalsete foto- ja videokaamera, skanneri ja printeri, presentatsiooni tehnikaga.

4.9. Materiaalne baas

Käsmu Meremuuseum asub aadressil Lääne-Virumaa, Vihula vald, Käsmu küla, Merekooli tn 1. Riigile kuuluva krundi suuruseks on 9515m² ja selle sihtotstarve 100% ühiskondlike ehitiste maa. Territooriumil paiknevad muuseumihoone, kelder, garaaz-saun, majakas, ladu, vaateplatvorm, puukuur, abihoone ja viis välitualetti.

Käsmu Meremuuseum asub endises 1872. aastal valminud piirivalvekordoni hoones. Käsmu kordon on piklik, madalal soklil, ühekorruseline krohvitud kivihooone, kaetud lameda viilkatusega. Praegu on katusekattteks eterniit, varasem kattmaterjal oli tõenäoliselt plekk, millele viitab katusekonstruktsioon ning 20. sajandi esimese poole fotoandmestik. Katusekattkerkivad seitse korstnapiipu, mille hambuliste karniisidega kujundus on taastatud. Fassaadikujundust iseloomustab järelklassitsistlik sümmeetriataotlus ühtlase akendereaga. Kergelt kaarja sillusega aknad on kuueruudulise jaotusega, ümbritsetud jõulise krohvraamistusega, mis allosas tugevalt profileeritud. Otsafassaadi viilu all olev ümaraken kaunistatud poolringse kaarega.

Territooriumil on lammutatud ja koristatud vanad nõukaaegsed hooned, silikaat-tellistest piirde-müür, kasvuhoone, sigala, prügihooldla jms.1995. aastaks on endises kordonihooones maha monteeritud keskkütte torustik ja radiaatorid, korrastatud vana sanitaarsõlm, asendatud 7 puuduvat või lõhutud ust, remonditud ja värvitud põrandad (ruum nr 1, 5, 11, 12, 13, 16), vahetatud talad ja laudis (ruum nr 15, 17), tehtud seinte ja lagede remont (ruumides 1, 2, 5, 11, 12, 13, 16), vahetatud on peahoone katus. Fassaadi lubikrohvitööd on peamiselt tehtud omavahenditest 1995 -1999 ja 2011-2013 aastatel. Esifassaadist ¼ sai tehtud lubikrohvi koolitus seminari raames. Käsil on akende restaureerimistööd, eesmärk on säilitada või taastada muuseumi peahoone selle algupärasel kujul. 2015 valmis renoveeritud saalituba, mille tööde käigus parandati laetala, laoti üles plekkahju sisu, laoti uus moodulkorsten ja korstna pitsääris Käsmu Meremuuseumi hoone on muinsuskaitse all, kõik renoveerimistööd on kooskõlastatud muinsuskaitseametiga, et leida võimalikult lähedased lahendused hoone algele välimusele.

Majakamäel paiknev muinsuskaitsealune objekt Käsmu tuletorn ehk tulepaak on nihutatud 1993 algsest asukohast ca 5 m sisemaa poole (lõunasse) kuna see oli kaldalt alla varisemas, majaka katus ja välisseinad on värvitud, vahetatud rõdu ja piirded, ehitatud kivipõrand ja tehtud sisetööd. Majakat on korrastatud ja sisustatud majakamuuseumiks. Hoone on Käsmu merendusajaloo hiilgeaegade sümbol ja muuseumi külastajate meelispaiku.

Militaarpärandist on alal nõukoguliku päritolu 15 m kõrgune vaatetorn, ohvitseridele mõeldud metallist tsiviilkaitsevarjend, mis vajaks tulevikus eksponeerimist. Sõdurite maaalune varjend on kasutusel hooldla ja keldrina. Peamajaesine rivistusväljak on kasutusel väliekspositsioonipinnana ankrutele ja merepoidele, miinidele jms. Jälje-õppeplats kõrvuti laevaehitusplatsiga on paikkonna kultuurilooliselt olulised mälestised ja muuseumi külalistele huvitavaks vaatamisväärsuseks, mis kahjuks ebaselgetel asjaoludel on Vihula valla transpordimaaks krunditud. Alal on kohati aimatavad nõukogudeajal kulgenud 2 m kõrguse piirdemüüri ja hoonete vundamendid.

Sadama arendamine, kevadised hooldus- ja taastamistööd on varemalt tehtud ainult Aarne Vaigu eestvedamisel, viimastel aastatel on seda tehtud koostöös küla kalurite ja paadiomanikega. Igal aasta on kindlustatud tuletorni alust kallast. SA Käsmu Meremuuseumil on olemas materjalne baas et koos Virumaa rannakalurite seltsiga, koostöös kohalike kaluritega ja paadiomanikega arendada muuseumi merepiiril välja korralik S3 tüüpi sadam.

Krundi hooldamine on aastaringset tööd ja hoolt nõudev protsess: haljastus, ilutaimed, puude okste piiramised, hekilõikus ja muruniitmine, lehtede riisumine, küttepuude ladustamine, prahi koristamine. Kasutuses on muruniidukid, trimmerid, lumepuhur, kompressorid, elektri ja 2-taktilise mootoriga saed. Töökojaks sisustatud garaazihoones on paadiehitus tööriistad, erinevad puidutöötlemis masinad. Ujuvvhendite ja nende lisatarvikute (mootorid, purjed, aerud, päästevestid, vendrid jne.) kevadised ja sügisesed hooldustööde jaoks on sisustatud eraldi ruum abihoones.

Muuseumil on suvel renditavaid jalgrattaid 9, talvel renditavaid soomekelkuseid 15, kaks kangaspuud. Olemas on sisseseadega puidutöökoda, erinevate puidutöötlemis pinkidega, mis toetavad tegevusi laevaehitus-, restaureerimis-, ehitus- ja omatoodangu (suveniiride) valdkondades. Õuealal on väliköök, suitsuahi, gaasigrill, väliköökipajad, 4 hobuvankrit ja laevaehitusplatsil kasutusel olevad 2 telk varjualust. Sõidukõlbulikke veesõidukeid on hetkel seitse. Paadimootoreid on kolm. Kasutuses on kaks autot: sõiduauto ja kaubabuss.

5. SWOT analüüs

Analüüsi koostamise lähtekohaks on muuseuminõukogu, Aarne Vaigu ja juhatuse seisukohad.

Analüüsis on esitatud järgmised punktid:

- 1) tugevused, mis toetavad SA Käsmu Meremuuseumi arengut;
- 2) nõrkused, mis pidurdavad SA Käsmu Meremuuseumi arengut;
- 3) ohud, mis võivad takistada SA Käsmu Meremuuseumi arengut;
- 4) lahendused ja võimalused, mis on suunatud SA Käsmu Meremuuseumi arengule, on esitatud tegevuskavas.

5.1. Struktuur ja juhtimine

Tugevused	Nõrkused / Ohud	Lahendused
<ul style="list-style-type: none"> • 2013. aastal asutati SA Käsmu Meremuuseum, et muuta muuseumi juhtimine laiapõhjaliseks ning avatuks. • SA kaheliikmeline juhatuse juhhib ja esindab sihtasutust. • SA nõukogu kavandab sihtasutuse tegevust ning korraldab sihtasutuse juhtimist ja teostab järelevalvet sihtasutuse tegevuse üle. • Kõik nõukogu liikmed on Käsmuga tihedalt seotud, viis nõukogu liiget on käsmukad. • Nõukogu liikmed on Eestis aktiivsed ja tunnustatud spetsialistid, ühiskonnategelased. 	<ul style="list-style-type: none"> • SA Käsmu Meremuuseum nõukogu liikmed on väga hõivatud, seetõttu on nõukogu tegevuse koordineerimine keerukas. • Pole teada isik, kes tulevikus missiooniga eestvedajana Käsmu Meremuuseumi juhtimise üle võtaks. • Muuseumi tegevus toimub peamiselt inimeste missioonitundest <p>Ohud</p> <ul style="list-style-type: none"> • SA juhatuse ja nõukogu liikmetest osa on perekondlikes suhetes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Koostada pikaajaline tegevuskava, kus nõukogu koosolekud on planeeritud vähemalt aastase perspektiiviga • Eelarveline muuseumi juhataja ametikoht • Järjepidevuse säilitamiseks on vaja leida universaalsete oskustega inimene

<ul style="list-style-type: none"> • Nõukogu esimees Aarne Vaik on missioonitundeline ja initsiatiivikas eestvedaja, Käsma küla ja Meremuuseumi patrioot, muuseumi kogude omanik, kes on ühtlasi Vihula valla volikogu liige. • 2015 loodi Käsma Meremuuseumi SÕPRUSKOND, see on kodanike vabaihendus, kes on registreerinud énd (650) toetama muuseumi omapanuselise töö ja muu abiga. 		
---	--	--

5.2. Tegevus

Tugevused	Nõrkused / Ohud	Lahendused
<ul style="list-style-type: none"> • Tänapäeva Eesti üks eredamaid näiteid kodanikualgatusel ja selle elavast toimimisest. • Avalikus kasutuses oleva muuseumi hoonetekompleksi pidev renoveerimine ja territooriumi arendamine ja haldamine omavahenditest • Muuseumi kogude täiustamine, süstemaatiseerimine, digitaliseerimine • Teadustöodes ja alusuuringutes osalemine, muuseumi toimetiste väljaandmine • Elava pärimuse kogumine ja salvestamine • Meresõiduvahendite kollektiooni haldamine, täiustamine - laevaehitus, veesõidukite kasutamine nii 'mereajalooalasteks uuringuteks, õppetstarbel kui turismi arendamise eesmärgil • Merendushariduse ja traditsioonilise rannarahva elulaadi propageerimine, koolitusseminaride, 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegutsemisvõimalused on ruumipuuduse põhjusel piiratud, puudu on eksponeerimis-, hoiu- ja hooaja töötaja majutuspinda. • Erakogu on osaliselt süstematiseerimata ja digitaliseerimata. • Osa tegevusi on hooajalised <p>Ohud</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konflikt kinnisvaraarenduse ja miljööväärtuse teadvustamise ning kultuuripärandi kaitsmise vahel. Era-äriluvist lähtuv ja KOVis toetust leidev sadamaala arengustrateegia, ei kannab Käsma Meremuuseumi huve vaid loob olulisi kitsendusi edasisele tegevusele. Alates 2011 on KOV püüdnud kehtestada sadamaala detailplaneeringut, mis eskiislahenduses eirab olulisi eritingimusi ja kaitsepiiranguid. Muuseumi arengut on see eriarvamustel olemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Sõlmida üürileping Kultuuriministeeriumiga • Sõlmida sadama akvatooriumi kasutamiseks ühiste huvide protokoll, milles on kaasatud kõik huvigrupid • Taotleda Merekooli 4 kinnistu kasutusse võtmist töötubade, laagrite-, seminari ruumide ja majutuse tagamiseks. • Abihoonetes renoveerida kogude hoiuruumid • Kogude süstematiseerimis- ja digitaliseerimis tööde jätkamine • Teaduslike tööde tegemine, nende planeerimine, alusuuringute projektis Lahemaa Rannakülade osalemine • Teha koostööd kogukonna ja inimestega, kes hindavad rannakülade traditsioonilist eluviisi. Pakkuda võimalust tegeleda traditsioonilise käsitööga

<p>lasteprogrammide ja lastelaagrite korraldamine.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Väikesadama arendamine turvaliseks õppe- ja kalurisadamaks • Lahemaa kaitsekorralduskava kohaselt endisaegse rannamiljöö: lautrikohtade ja paadikuuri, ujumismaja, vabbede ja paadivinnade rajamine 	<p>juba pärssinud, tulevikus saab viia selline muuseumivaenulik tegevus, muuseumi sulgemiseni.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muuseumihuviliste majandusliku olukorra halvenemine • Koolidel puuduvad ressursid eksursioonide korraldamiseks, üldine maj olukorra halvenemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Pakkuda võimalusi merendus- ja kaluriõppeks partnerkoolide õpilastele • Kalandusturismi ja erinevate püügikoolituste läbiviimine • Arendada välja süsteemne laevaehitusmeetodite õpe huvilistele • Arendada ja ehitada välja turvaline S3 tüüpi sadam, õppe- ja kalurisadamana. • Arendada välja 19.saj lõpu rannamiljöö, võrgu-, paadikuuri, ujumismaja ja lautrikohtadega kordoni all põhjakaldal, tagamaks nii ajalooliste puupaatide eksponeerimine ja hoid
---	---	---

5.3. Majandus

Tugevused	Nõrkused / Ohud	Lahendused
<ul style="list-style-type: none"> • Kultuuriministeriumi lubatud võimalus hoonetekompleksi haldamiseks • Muinsuskaitsealuse Käsmu tuleorni haldamiseks ja muuseumina kasutamiseks leping Vihula vallaga • Annetused külastajatelt, turistidelt ja muuseumi sõpradelt, mida kasutatakse sihtotstarbeliselt nõukogu otsusel. • Projektirahastused KIK, Rahvakultuurikeskus, PRIA. • Projektikoostöö MTÜ-ga Käsmu Lahe kalur, MTÜ Rannakalurid, MTÜ Lahemaa ajaloo klubi, MTÜ Lahemaa Ökoturism, Kaarli talumuuseum MTÜ, Ilumäe Koduloomuuseum MTÜ 	<ul style="list-style-type: none"> • Puudub seadustamata korrektne suhe maaomaniku Kultuuriministeriumiga. Mistõttu on raskendatud investeerimisalane tegutsemine. • Puudub süsteemne projektitegevus • Raskendatud on renoveerimata pindade sihtotstarbeline kasutamine. • Puudub riigi ja omavalitsuse materjalne ja moraalne toetus eramuuseumile <p>Ohud</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ei leita võimalusi (kompetentset inimest) projektitegevuse koordineerimiseks 	<ul style="list-style-type: none"> • Sõlmida üürileping Kultuuriministeriumiga • Leida võimalused süsteemseks projektitegevuseks • Abihoonete renoveerimine • Laevaehituse jätkamine. • Vajalik on tagada eluruumid hooajalisele abitööjõule • Leida paremad võimalused omatulu teenimiseks suveniiride või meenete müügis • Koostöö Tartu Ülikooli, Põhja-Eesti Rannakalurite ja Kultuuriministeriumiga, et tagada ühistel huvidel baseeruva väikesadama väljaarendamine ja toimimine turvalise õppe- ja kalurisadamana

6. Eesmärgid, mida soovitakse käesoleva arengukava elluviimisel saavutada

Eesmärgid on sõnastatud, tuginedes hetkeolukorra analüüsile ja silmas pidades SA Käsmu Meremuuseumi visiooni elluviimist

6.1. Prioriteetsed arenduse valdkonnad

SWOT analüüsi põhjal saab välja tuua järgmised strateegilised suunad sihtasutus Käsmu Meremuuseumi tegevuse arendamiseks:

6.1.1 Haridustegevus

- Koostöövõrgustiku loomine, koostöö laiendamine huvirühmadega.

6.1.2 Teadustegevus

- Ajaloolis-etnograafiliste kogude uurimine ja uurimistööde publitseerimine, rannarahva pärandkultuuriga seotud esemete ning pärimuse kogumine ja avalikkusele vahendamine. Põhjaranniku ajaloolise mereteet uuringud, erinevate spetsialistide kaasamine.

6.1.3 Kogude arendamine, digitaliseerimine

- Museaalide säilitamistingimuste tagamine, restaureerimis töökoja sisseseadmine; ekspositsioonide ajakohastamine ja laiendamine. Lahemaa alusuuringute projektides osalemine. Museaalide kogumine ja ostmine.

6.1.4 Taristu arendamine

- Tervikliku hoonetekompleksi väljaarendamine merenduskeskuseks, kooskõlas Lahemaa rahvusparki kaitsekorralduskavaga. Muuseumihoone (Merekooli 1) renoveerimise jätkamine, ekspositsioonipindade laiendamine ja ohutusnõuetele vastavusse viimine;
- 19.saj. lõpu miljöö taastamine muuseumimaja põhjarannas, rajades sinna laotrikohad, paadivinnad, vabbed, paadisillad, ühe silla otsa ujumismajakese ja rannaalale paadikuuri kollektsioonis olevate vanade puupaatide eksponeerimiseks. Kõik nimetatud rajatised on võimalik luua vastavalt Lahemaa kaitsekorralduskavale omavahenditest ja projektipõhiselt.
- Taotleda muuseumialal olevate militaarpärandi objektide kaitsealla võtmist (vaatetorn, jäljeõppe plats, maaalused varjendid)
- Taotleda kasutusse või osta Merekooli 4 kinnistu, mille baasil rajada SA Käsmu meremuuseumi turismiinfopunkt- kauplus, rannaääre looduse ja merendusteemalised õppeklassid ja vaatlusjaam, majutuspiinad laagritele, ja hooajatöölisele;
- Olemasolevate töökodade baasil ehitada välja paadiehitus- ja remonditöökoda, mida on võimalik kasutada ka erinevate paatide, paaditarvikute hoidla-, eksponeerimisruumina. Eriti oluline on tulevikus tagada normaalsed talvised hoiutingimused muuseumi ekspositsioonis ja kasutuses olevatele paatidele.
- Käsmu tuletorni renoveerimine, tuletornimuuseumi väljaarendamine. Kogus olevate tsariaegsete tuletorni tarvikute eksponeerimiseks.
- Ajaloolise laevaehitusplatsi kaasajastamine, ümbruse korrastamine, laevaehitusalaane koostöös Marstali Meremuuseumiga (Taani) ja Stralsundi Meremuuseumiga (Saksamaa);
- Turvalise muuseumiõppe-, hobi- ja kalurisadama projekteerimine ja ehitamine.
- Eesmärgiks on käsitleda Merekooli 1, Merekooli 4, tuletorni ja sadamaala kui tervikut, millest merenduskeskuseks arendamine on SA Käsmu Meremuuseumi tegevuse peamine eesmärk.

6.1.5 Infotehnoloogilise baasi ja oskuste täiustamine

- Koolitusel omandatud kogemuse rakendamine
- Kodulehekülje arendamine, museaalide kirjeldamine

- Käsmu ilmajaama ja veebikaamerate täiustamine
- Külakogukonnale interneti kasutusvõimaluste tagamine
- Valvekaamerate paigaldamine, paadiomanikele sadama akvatooriumi jälgimis võimaluse tagamine.

6.1.6 Majandustegevus

- Muuseumi turundusstrateegia arendamine;
- Muuseumi haldamiseks ja järjepidevaks arenguks vajalike omatulude suurendamine, oma sveniiride arendustegevus;
- Koostöö teiste Lahemaa rahvuspargis tegutsevate organisatsioonidega turismiarendamise valdkonnas;
- Euroopa Liidu, riigi ja teiste rahastamise toetusskeemide kasutamine, mis on suunatud muuseumi tegevuse materiaalse baasi, sisulise töö ja mõjukuse suurendamisele kogukonnas ja ühiskonnas tervikuna;
- Käsmu meremuuseumi SÕPRUSKONNA liikmemaksude ja toetuse otstarbekas kasutamine nõukogu poolt määratud korras.
- Annetuste kogumine.
- Rahastamisallikate mitmekesistamine: erisihtrühmadele suunatud tegevuste arendamine.

6.1.7 Koostöö kogukonnaga

- SA ja kohaliku omavalitsuse eesmärkide ja tulevikuvisionide ühildamine ja hea koostöö saavutamine, ühiste kavatsuste protokollide sõlmimine.
- Muuseumi organisatsioonilise haldussuutlikkuse ning võimekuse suurendamine ja Vihula vallaeelarvest eraldatavate vahendite keskpika finantsperspektiivi selgitamine;
- Kultuuriturismi edendamine ja sellega seonduvate tegevuste laiendamine;
- Kaluritega koostöö ja kaasamine rannaelustiili tutvustavates teabepäevadel, kalurilaager "Noor Kalur" on mõeldud kaluriteemat tutvustada kohalikele elanikele;
- Kogukonna identiteedi ja ühtekuuluvustunde suurendamine;
- Kõetud muuseumiruumide kasutamine külakogukonna heaks talvisel perioodil (küla kangakäärimis töötuba ja laulukoori proovid).

6.1.8 Väärtused

Käsmu Meremuuseumi kui rannakultuuri keskuse tutvustamine ja atraktiivsemaks muutmine. SA Käsmu Meremuuseumi juhatuse ja nõukogu koostöö tihendamise.

Tegevuskava aastatel 2016-2025

Haridustegevus

SA Käsmu Meremuuseum on haridus- ja kultuurikeskus, mäluasutus, kus on rakendatud elukestva õppe põhimõtteid, loodud soodne pinnas huviks rannarahva minevikupärandi ja selle kaasaja väljenduse vastu.

1. Koostöövõrgustiku arendamine, erinevate sihtgruppide kaasamine, tegevustest teavitamine
Vastutajad / partnerid: Juhatuse / ITrotid OÜ, Loodusring, Looduseomnibuss, Loodusreisid

2. Haridusprogrammide metoodilika väljatöötamine ja abivahendite uuendamine, koostöö laiendamine huvirühmadega.
Vastutajad / partnerid: Juhatus / kaasatakse lähikonna pedagoogid ja huvijuhid, koostööpartnerid: Aleksei Turovski, Virko Sirkel, Kalle Suuroja, Lahemaa mereklubi, Käsmu Laevaomanike Selts, MTÜ Käsmu lahe Kalur, Lahemaa Ajaloo klubi MTÜ
3. Laste purje ja kalurilaagri "Noor Kalur" korraldamine.
Vastutajad / partnerid: Juhatus / huvijuhid Virko Sirkel, Kalev Essenson
4. Laevaehitustöötoad.
Vastutajad / partnerid: Juhatus / laevaehitajad: Anti Kreem, Arne Viljasaar, MTÜ Eesti Haabjaselts, MTÜ Eesti Vanalaevaselts, MTÜ Lahemaa Mereklubi
5. Traditsioonilise rannakalapüügi koolitused
Vastutajad / partnerid: Juhatus / MTÜ Käsmu Lahe Kalur
6. Väikelaevajuhtide koolitamise korraldamine Käsmus
Vastutajad / partnerid: Juhatus
7. Projekti "Laevaehitus põhikooli tööõpetustunnis"
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Arne Vaik, laevaehitajad Eesti Tööõpetajate Selts

Teadustegevus

Tunnustatud keskus, mis uurib, säilitab ja vahendab avalikkusele Põhja-Eesti rannaala ajalugu ja kultuuripärandit.

1. Ajaloolis-etnograafilise kogu uurimine ja kirjeldamine (arheoloogiakogu, fotokogu, etnograafiliste esemete kogu)
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Arne Vaik / Indrek Jets, Erik Kaarend, Arne Ruben
2. Uurimuslike tööde tegemine lähiriikides (Upsala, Peterburi, Riia) riigiarhiivimaterjalidega töö.
Järelepärimised uuemate leidude kohta ja uuringutulemuste avaldamine.
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Arne Vaik / Murat Alijev (Venemaa), Arvi Kaaman (Rootsi), Arne Ruben, Indrek Jets
Kogus olevate meremeeste päevikute ja mälestuste kaardistamine Eesti Riigiarhiivis oleva laevade munsterollide ja muu faktimaterjali kaudu.
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Arne Vaik / Arne Ruben, Erik Kaarend
3. Alusuuringud Lahemaa 33 rannaküla pärandkultuuriloolised paigad 2015-2017
Vastutajad / partnerid: Juhatus / MTÜ Juminda külaselts-Meelika Kindel, MTÜ Kaarle Talumuuseum-Aarne Ruben, MTÜ Eru Rannarahva Selts-Enn Tarvel, koostöös Lahemaa rannaküladega
4. Teadustöö publikatsioonide koostamine ja tõlkimine, muuseumi toimetiste väljaandmine.
Vastutajad / partnerid: Juhatus / Arne Vaik, tõlkijad: Adam Cullen (ingl), Arne Ruben (soome), Saima Gordejeva (vene)
5. Teaduskonverentside läbiviimine
Vastutajad / partnerid: Juhatus / Arne Vaik, Tiit Kändler

Kogude arendamine, digitaliseerimine

Täienev kogu on korrastatud, hoitud ja digitaliseeritult avaldatud ja kirjeldatud kodulehel.

1. Museaalide süstematiseerimine ja teaduslik kirjeldamine
Vastutajad / partnerid: Juhatus / Arne Vaik, ITrotid, Indrek Jets, Erik Kaarend, Arne Ruben
2. Audio ja video materjali digitaliseerimine, kirjeldamine ja avaldamine kodulehel
Vastutajad / partnerid: Juhatus / Arne Vaik, ITrotid
3. Uute museaalide kogumine - museaalide omandamine ostudena või annetustena

- Vastutajad / partnerid: Juhatus , Aarne Vaik
4. Esemelise Vastutajad / partnerid: Juhatus / Aarne Vaik
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Aarne Vaik
 5. Kogude digitaliseerimiseks vajaliku riist ja tarkvara kaasajastamine
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Aarne Vaik
 6. Raamatukogu süstematiseerimine ja andmebaasi liitmine Eesti
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Aarne Vaik
 7. Kogus olevate suuremõõtmeliste eksponaatidele sobiva eksponeerimispinna tagamine /laevamudelid, laevamootorid
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Aarne Vaik

Taristu arendamine

SA Käsnu Meremuuseum tagab korrastatud muuseumiterritooriumi, remonditud hooned, museaalidele hoiu ja eksponeerimisruumide välaarendamise ning laevaehitus ja renoveerimis töökoja väljaarendamise, luuakse hooajatöölisele paremad elutingimused.

1. Käsnu Meremuuseumi pea hoone renoveerimistööde jätkamine, ekspositsiooni pindade parendamiseks. Katuse plekivahetus koos päikesepaneelide paigaldamisega, välisuste vahetus, vanade akende renoveerimine.
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Aarne Vaik
2. 19.saj rannaalamiljöö taastamine kordonitagusel põhjakaldal; paadikuuri ehitus, lautrikohad, paadivinnad, pukkidel paadisild ujumismajakesega, võrguvabbede ehitus.
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Aarne Vaik
3. Õueala väljaehitus – kõnniteede korrastamine, haljastus, maapaatide renoveerimine, laevaehitusplatsi eksponeerimine ja väljaehitus.
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Aarne Vaik
4. Garaaž-abihoonete remonditööd
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Aarne Vaik
5. Sadamaala ehitusprojektipõhine arendamine S3-tüüpi sadamaks
Vastutajad / partnerid: Juhatus, Aarne Vaik / MTÜ Käsnu Lahe Kalur, Virumaa Rannakalurite Selts MTÜ